

Zasláno

Jsem vděčen za recenzi mé práce *Svobodná nesvoboda* uveřejněnou v *Mediálních studiích II/2007*. (s. 215–219, Končelík, Jakub, „Média v poválečném Československu“) Nemohu však nevyjádřit podivení nad formou této recenze a podle mne mylnou kritikou některých východisek mé práce.

Až do této recenze z pera Jakuba Končelíka jsem byl přesvědčen, že cílem recenze je především poskytnout čtenáři shrnující informaci o díle, představení jeho hlavních rysů a pozitivních či negativních hodnot spolu s eventuálním zařazením do dalších kontextů. Nikoliv však stavění díla do kontrastu s jinými možnými přístupy či zpracováními tématu viděnými a volenými na základě recenzentových vlastních zkušeností a představ. Takový srovnávací přístup je přirozený a potřebný pouze při lektorování či, chcete-li, dramaturgii a za jistých okolností také v zevrubné kritice. Recenze by však měla zůstat pouze v hranicích od obecně do poučené informace.

Tak o recenzi učí na všech novinářských školách na světě. Tak jsem o ní učil i já celých devět let. Po recenzi Jakuba Končelíka jsem však znejistěl: nebo je to jinak?

Jakub Končelík věnuje převážnou část své recenze tomu, co by podle jeho soudu v mé práci mělo být, ale není. Dává mou práci do kontrastu s tím, jak jinak mělo být ke mnou zvolenému tématu přistupováno, aby čtenář dostal informaci odpovídající recenzentovým představám. Volání Jakuba Končelíka po zásadní a hlubší práci o zápasu o charakter českých médií v prvních letech po druhé světové válce je sice oprávněné a sdílím jeho přání, ale patří do jiného druhu textu, i s tím, že v něm bude žehráno na to, že dosud vznikají pouze práce o něčem jiném.

Naříkat nad tím, že jsem ve své práci neřekl to, co recenzent chtěl ode mne sly-

šet, nikam nevede, a – byť to zní omšele – je to opravdu pláč nad nepravým hrobem.

Tolik k formě recenze mé práce.

Nyní k mylné interpretaci východisek mé práce.

Jestliže Jakub Končelík píše, že „čtenáře asi [...] zarazí autorova zásadní orientace na lidovecký tisk“ a že tato „chuť k lidovcům a ignorace ostatních politických stran a mimopolitických entit nutí čtenáře k úvaze nad cílem autorova snažení“ (tamtéž, s. 214), pak to znamená, že přehlédl v úvodu publikace jasné vysvětlení vymezení popisované tematiky.

A to tím, že největší část v archivních fondech poválečného ministerstva vnitra dochovaných relací se prostě týkala především tisku konzervativní lidové strany a církvi, zatímco na tisk ostatních vesměs socialistických – i když nikoliv komunistických – stran směřovaly pouze ojedinělé stížnosti a navíc výrazně odlišného a méně ideologického charakteru. Navíc si recenzent zřejmě nepřečetl ani text na zadní straně obálky, ani tiráž, kde je neméně jasně napsáno, že vydavatelem mé práce byla Vyšší odborná škola publicistiky – nikoliv nikde v knize se nevyskytující zkratka VOŠP –, založená v roce 1996 Arcibiskupstvím pražským.

Recenzent mi vytýká, že v mé práci jde pouze o převyprávění archivních materiálů bez diskuze odborné literatury a dokumenty jsou vybrány „záhadně“.

Opět jako kdyby přehlédl v závěrečné kapitole „Svědectví archivů“ upozornění, že moje „ohlédnutí za donkichotskými zápasy demokratického tisku s nezadržitelně postupující komunizací a sovětizací československé společnosti“ je „samozřejmě velmi všeobecné“ a citované dokumenty jsou pochopitelně jen velmi malým dílčím svědectvím (Bystrov, Vladimír, *Svobodná nesvoboda*, s. 93) A že pro vytvoření podrobnějšího obrazu střetů probíhajících kolem demokratického tisku v prvních poválečných letech je třeba rozvinout ještě rozsáhlou badatelskou činnost.

Recenzent poměruje moji práci nesouměřitelnými nároky na zásadní historickou analýzu. Moje práce nechtěla a ani nemohla být však ničím víc než publicistickou informací o bílých místech v politických a mediálních dějinách naší země. Jsem vděčen za pozornost věnovanou publikaci *Svobodná nesvoboda* v *Mediálních studiích*, i když jsem očekával přece jen větší míru dodržování mezí a čistoty žurnalistického zpracování recenze a nepovažuji za příliš moudré a šťastné strílet kanónem na vrabce.

Vladimír Bystrov
bystrov@centrum.cz

Mediální studia: když je mlčení vidět

První letošní číslo Mediálních studií vychází s několikaměsíčním zpožděním, což je skutečnost, kterou nelze přejít ani bez omluvy ze strany redakce, ani bez zamyšlení a (pokusu o) vysvětlení.

V minulém roce se redakci čtvrtletníku do značné míry podařilo usadit a – v nepejorativním slova smyslu – znormalizovat chod časopisu. Ustálilo se recenzní i editorské řízení, postupně jsme nově přerozdělili redakční kompetence a zajistili jsme, aby například funkce vedoucích editorů čísla byla důsledně rotující. Chceme tím dosáhnout nutné otevřenosti redakční struktury a předejít hrozbě vyhoření editorů. V návaznosti na pilotní, programově pojaté číslo z roku 2006 jsme v roce 2007 vydali tři další česky a slovensky psaná čísla a přes jisté porodní potíže i číslo v jazyce anglickém, které bylo pro velký zájem rychle rozebráno (rozuměj: z propagačních důvodů rozdáno všem těm, kdo by o něm v zahraničí měli vědět). Byli jsme přijati do databáze CEE-OL, získali jsme řadu nových domácích i zahraničních spolupracovníků a příznivců.

Zjevným úspěchem čtvrtletníku je, že kýženým způsobem rozproudil hovor v oboru, který se komunikací sice teoreticky i výzkumně zabývá, ale který to s kontakty mezi pracovišti dosud nikterak nepřeháněl. Důkazem posunu od obskurní situace, kdy pražští znali brněnské z doslechu, o čemž se olomoučtí dozvídali mailem a bratislavští nejlépe vůbec, jsou pravidelná redakční i mimoredakční setkání meziměstské i mezigenerační povahy. O tomtéž svědčí i stále jasnějších obrysů nabývací snaha uspořádat mezinárodní oborovou konferenci, jež by nereprezentovala jedno konkrétní pracoviště, ale česká a slovenská mediální studia jako taková – a jež by otevřela naše-

mu čtvrtletníku cestu k autorským šuplíkům našich zahraničních kolegů.

Nicméně – čtvrtletník Mediální studia naráží na nepříjemný problém, který sice dosažené úspěchy nemaže, ale na klidu nepřidává. Bylo-li za zpožděním loňských čísel především probíhající ustavování redakce, letošní první číslo je ve skluzu ze zcela jiného důvodu – a tím je nedostatek textů. A to nejen textů kvalitních, tedy schopných projít recenzním řízením, ale textů vůbec. V minulém roce jsme zkrátka vyčerpali zjevně skrovné zásoby textů, které byly rozpracovány již před vznikem časopisu, a nyní, když máme žurnál stavět na regulérní, aktuálně psané produkci odborných textů z mediálněvědného Česka a Slovenska, vázneme na mělčině.

Taková situace je pochopitelně varovná a nepříjemná a současně cosi vypovídá o naší oborové komunitě. V oboru, který je na jedné straně reprezentován recenzovaným časopisem bez textů a na straně druhé odbornou komunitou s minimem publikací, totiž zjevně cosi nefunguje. Je opravdu produktivita českých a slovenských mediálních a žurnalistických studií tak nízká, že musíme čelit problému, zda seženeme ročně alespoň šest původních textů? Nebo je to tak, že obor je personálně podměrečný a ti, kdo v něm zůstávají, tedy nemají pro své pedagogické a organizační vytížení čas a prostor na odbornou produkci?

Nebo jinak – a neméně sugestivně: Kde jsou texty od všech těch, kdo čerpají z grantů? (Ne, v *Media, Culture and Society* ani v *Journal of Communication* nejsou.) Kde jsou texty těch, kdo si v minulých letech stěžovali na neexistenci žurnálu, v němž by konečně mohli publikovat to, co celou dobu nemohli, protože pro časopisy sousedních oborů byla leckterá mediální a žurnalistická témata příliš mediální a žurnalistická? (Ani v *Gazette* žádnou přívalovou vlnu českých a slovenských jmen neregistrujeme.) Kde jsou konkurenceschopné (nebo alespoň publikovatelné) zkrácené

verze studentských magisterských, disertačních nebo doktorských výzkumů? A kde jsou školitelé, kteří by byli ochotni a schopni studenty provést úskalím transformace (nutně) polopatické školní práce na elegantní odbornou stať se správným poměrem teorie, zasvěcení do metody a prezentace výsledků?

Jakkoli považujeme poměrování kvality oboru jen podle počtu publikací za hloupou redukcionistickou hru, jež je ve své slepé mechanističnosti ohrožena řadou nezamýšlených důsledků, jedno je, myslíme si, jasné: věda, která na důkaz své existence neprodukuje vlastní, ve smyslu teoretické invence i výzkumné práce původní vědecké texty, je podezřelá. Taková věda je totiž ohrožena tím, že bude degenerovat v pouhý „vyučovaný obor“, a mediální studia a žurnalistika k tomu nemají daleko. I naše největší kapacity se často omezují na vytváření více či méně původních sekundárních přehledových textů, učebnic či „domestikovaných překladů“ a odborné sebevědomí si utvzujeme siláckými řečmi, které mají studenty prvního ročníku bakalářského cyklu ohromit slovy „diskurz“ a „recipient“. Že se toto v posledku odrazí i na kvalitě výuky a na odborné způsobilosti a intelektuální síle absolventů, netřeba snad zdůrazňovat... Již zmíněná jednorozměrná scientometrie a sčítání publikací má jistě odůvodněně – zvláště v kulturně či lokálně vázaných nebo malých oborech – pověst jako jakýsi „bič boží“. Je však třeba dodat, že apetit odborného časopisu měří v zásadě tutéž věc, tedy publikační potenciál lidí daného oboru, jen bez patafyzického a nespravedlivého bodování, které v obecném schématu nadřazuje technickým a přírodovědným oborům. Jenže ani v tomto – od bodovacích tabulek oproštěném – monitoringu čeští, moravští a slovenští akademici z mediálních a žurnalistických studií nijak nevynikají. Je tedy otázkou, zda za nízké hodnocení našeho „výkonu ve vědě“ můžou opravdu nespravedlivě nastavená tabulková pásma,

nebo spíš to, že prostě nepíšeme a nepublikujeme, a to přesto, že už máme kde.

Bylo by mrzuté, kdyby k něčemu takovému, jako je ústup na pozici „vyučovaného oboru“, došlo. I proto chceme tímto diskuzním textem upozornit kolegy jednak na to, že opravdu stojíme o jejich texty, jednak na to, že Barthes a Foucault to se smrtí autora nemysleli až tak definitivně, a také na to, že pasivita je někdy bohužel viditelnější než aktivita. Jistě, můžeme být v té souvislosti nařčení i z toho, že pereme oborové prádlo na veřejnosti a děláme oboru špatnou reklamu – ale od toho tu nakonec odborný oborový čtvrtletník je. Nejen proto, aby (je-li možno) prezentoval práci reprezentantů oboru a pomáhal k dobrému pocitu při vyplňování každoročních evaluací (v nichž má text publikovaný v recenzovaném časopise svou nemalou cenu), ale aby sloužil oborové diskuzi a kultivaci oborového prostředí.

Jakub Macek, editor MS

Irena Reifová, členka redakční rady MS